

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ ІМ. С. І. ЮРІЯ

*До 60-річчя
Західноукраїнського
національного університету*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць

ТЕРНОПІЛЬ
2025

Випуск 5

Збірник наукових праць

Випуск 5

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Крисоватий А. І. – д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Кириленко О. П. – д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ;

Горин В. П. – д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ;

Лободіна З. М. – д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ;

Ткачик Ф. П. – д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ.

*Розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні
кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ
(протокол № 6 від 25 листопада 2025 р.).*

Фінансове забезпечення сталого розвитку: збірник наукових праць. Тернопіль: ЗУНУ, 2025. Випуск 5. 192 с.

Коло проблем, які висвітлюються у збірнику, пов'язані з розробкою основних напрямів фінансової політики держави, реформуванням складових фінансового механізму та фінансової системи, удосконаленням управління фінансами на макро-, мезо- і макрорівнях. Висновки та рекомендації мають вагомое теоретичне значення і можуть бути використані при написанні наукових статей, курсових та дипломних робіт, проведенні інших форм наукових досліджень.

УДК 336

За редакцію, зміст і достовірність даних, а також встановлення фактів плагіату матеріалів, розміщених у збірнику наукових праць відповідальність несуть автори та наукові керівники.

ЗМІСТ

<i>Блащизин Сергій</i> КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ.....	6
<i>Васильчук (Рибачук) Ірина</i> СТРИМУЮЧИЙ ФАКТОР ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ЧОМУ ГАЛЬМУЄТЬСЯ ЗРОСТАННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	9
<i>Гусак Софія</i> КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ АДМІНІСТРУВАННЯ АКЦИЗІВ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	11
<i>Двуліт Зоряна</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНИХ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	13
<i>Кавара Вікторія</i> СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ.....	16
<i>Кізима Тетяна, Салабан Галина, Гавчик Тетяна</i> НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПІД ЧАС ВИБОРІВ: СУТНІСНО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	19
<i>Кізима Тетяна, Стефанко Вікторія</i> ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ РЕГІОНІВ.....	22
<i>Кізима Тетяна, Фундигус Сергій</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФІНАНСУВАННЯ ОБОРОННИХ ВИТРАТ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ.....	26
<i>Мельник Надія</i> ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	30
<i>Коваль Світлана, Сидор Тарас</i> ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ	33
<i>Перцева Катерина</i> КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ ПРОТИДІЇ МИТНИМ ДЕЛІКТАМ.....	36
<i>Сень Оксана</i> РЕАЛІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ГРОМАД У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ.....	38
<i>Тесунова Анна</i> ТЕНДЕНЦІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ВОЄННОГО ПЕРІОДУ.....	43
<i>Ткачук Олена</i> СУТНІСТЬ ТА СУСПІЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ	49
<i>Золота Галина</i> ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ МІЖНАРОДНИХ ПАРТНЕРІВ У ПІДТРИМАННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	54
<i>Коломийчук Наталія, Вовканич Юрій</i> ОЦІНКА СТАНУ ДЕРЖАВНОГО ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ В УКРАЇНІ.....	57
<i>Марцінів Христина</i> СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ....	62
<i>Чіпак Дмитро</i> ІНСТИТУЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЇ.....	64
<i>Павлюк Андрій</i> ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І УПРАВЛІННЯ.....	70
<i>Коваль Світлана, Палюх Владислав</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЗА РАХУНОК ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ.....	73

<i>Вишинський Мирон</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ.....	77
<i>Мартиновський Олександр</i> ПРАГМАТИЗМ НАДАННЯ МИТНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	79
<i>Ковалевський Павло</i> ПОВЕДІНКОВИЙ ВИМІР ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В КОНТЕКСТІ АНТРОПОГЕННОГО ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ.....	81
<i>Шарий Павло</i> СУЧАСНИЙ СТАН ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ.....	84
<i>Климів Уляна</i> ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	86
<i>Романів Ольга</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РУХУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	90
<i>Чижмарь Анастасія</i> ПОГЛИБЛЕННЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	92
<i>Шевчук Антон, Кучмії Мар'яна</i> СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БАЗИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	96
<i>Гевко Павло</i> МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ.....	98
<i>Горин Володимир, Островська Любов</i> РИНКОВА ПІДСИСТЕМА ЗЕЛЕНИХ ФІНАНСІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	103
<i>Кириленко Ольга, Малиняк Роксолана</i> РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРІОРИТЕТИ РЕФОРМУВАННЯ.....	110
<i>Плецан Сніжана</i> ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ.....	113
<i>Дячук Олександр</i> НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ РИЗИКАМИ.....	117
<i>Кізіма Андрій, Руцький Олександр, Гордов Олег</i> ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	119
<i>Ткачик Федір, Пащак Ростислав</i> ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ПОСИЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	123
<i>Сидор Ірина, Гудусь Юрій</i> ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СТРУКТУРІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕКТОРУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	126
<i>Кириленко Ольга, Каленюк Ігор</i> РИНОК ВУГЛЕЦЕВИХ КВОТ ЯК ДОДАТКОВЕ ДЖЕРЕЛО ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	130
<i>Косс Сергій</i> ТРЕНДИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ МИТНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ В УКРАЇНІ.....	133
<i>Наконечний Володимир, Лісницький Віктор</i> ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ ДОХОДІВ ДО 2030 РОКУ.....	135
<i>Шептак Андрій, Сорока Михайло</i> ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЄС: СТАНДАРТИ ТА ДИРЕКТИВИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ПРАВИЛА ФУНКЦІОНУВАННЯ СПІЛЬНОГО РИНКУ.....	137

<i>Луцик Анатолій, Вакуліч Іван</i> ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ДРАЙВЕР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	139
<i>Врубель Юлія, Матляк Анастасія</i> ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ І БІЗНЕСУ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ.....	141
<i>Тимошик Анастасія, Фурда Діана</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УЧАСНИЦЬКОГО БЮДЖЕТУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ.....	145
<i>Барковська Діана</i> ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ТА УПРАВЛІНСЬКА ПАРАДИГМА БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ.....	149
<i>Горин Володимир</i> ЦИФРОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПІДВИЩЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ.....	151
<i>Турчак Олександр</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА ВОЄННИХ РИЗИКІВ.....	155
<i>Кубацький Іван</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ.....	161
<i>Сильвестер Павло</i> ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ТА ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ.....	165 170

Світлана Коваль

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Тарас Сидор

аспірант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Дослідження практики формування дохідної бази місцевого самоврядування, що є критично важливим для оцінки рівня його фінансової самостійності та здатності виконувати делеговані повноваження. В умовах фінансової децентралізації та підвищеного навантаження, спричиненого воєнним станом, особливої актуальності набуває комплексний аналіз структури та динаміки ключових джерел наповнення місцевих бюджетів. Отримані емпіричні дані та виявлені тенденції стануть надійним підґрунтям для розробки обґрунтованих пропозицій щодо підвищення ефективності управління місцевими бюджетами. Проаналізуємо надходження до місцевих бюджетів у динаміці (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка доходів місцевих бюджетів України за 2021–2024 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Обсяг, млрд грн	580,7	555,1	652,6	676,5
Абсолютний приріст, млрд грн	-	-25,6	97,5	23,9
Темп зростання, %	-	95,6	117,6	103,7

Джерело: складено та розраховано автором за даними [1]

Показники табл. 1 відображають падіння у 2022 р. (у порівнянні з попереднім роком) загального обсягу доходів місцевих бюджетів після початку повномасштабного вторгнення: обсяг доходів знизився з 580,7 млрд грн у 2021 р. до 555,1 млрд грн у 2022 р., що призвело до від'ємного абсолютного приросту у розмірі – 25,6 млрд грн, при цьому темп зростання склав 95,6%, що підтверджує факт скорочення дохідної бази на 4,4%. Це скорочення відображає первинний шок для економіки, пов'язаний із руйнуванням, міграцією та припиненням роботи підприємств.

2023 р. став періодом значного відновлення та компенсації втрат попереднього року, демонструючи найбільш активну позитивну динаміку за весь аналізований період: обсяг доходів суттєво зріс до 652,6 млрд грн, абсолютний приріст був найбільшим і склав 97,5 млрд грн, темп зростання досяг 117,6%, що свідчить про ефективність адаптації фінансової системи та економіки до умов воєнного стану.

Протягом 2024 р. загальний обсяг доходів продовжував зростати, хоча темпи зростання сповільнилися порівняно з 2023 р.: обсяг доходів досяг 676,5 млрд грн, абсолютний приріст склав 23,9 млрд грн, що є позитивним показником, але значно меншим, ніж приріст 2023 р. Темп зростання становив 103,7%, що вказує на стабільне, але помірне збільшення дохідної бази.

Аналіз динаміки доходів місцевих бюджетів за 2021–2024 рр. чітко відображає три фази: падіння у 2022 році під впливом повномасштабної війни, стрімке відновлення у 2023 році та стабілізацію позитивного зростання у 2024 році. В цілому, дохідна база місцевого самоврядування успішно адаптувалася до викликів воєнного часу та перевищила довоєнний рівень (676,5 млрд грн у 2024 р. проти 580,7 млрд грн у 2021 р.).

Структура дохідної частини місцевих бюджетів України за аналізований період характеризується стійкою домінуючою роллю податкових надходжень незважаючи на значні коливання, спричинені воєнним станом (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка та структура доходів місцевих бюджетів України за 2021–2024 рр.

Показники	2021 р.		2022 р.		2023 р.		2024 р.	
	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %
Податкові надходження	346,7	59,7	393,5	70,9	434,5	66,6	441,1	65,2
Неподаткові надходження	27,2	4,7	22,0	4,0	36,5	5,6	43,6	6,4
Доходи від операцій з капіталом	3,5	0,6	2,3	0,4	3,6	0,6	4,9	0,7
Цільові фонди	0,6	0,1	0,3	0,1	0,4	0,1	0,6	0,1
Офіційні трансферти	202,7	34,9	137,0	24,7	177,6	27,2	189,3	28,0
Всього доходів	580,7	100,0	555,1	100,0	652,6	100,0	676,5	100,0

Джерело: складено та розраховано автором за даними [1]

Упродовж 2021–2024 рр. ключову роль у формуванні місцевих бюджетів відігравали податкові надходження, які є безумовним лідером і головним джерелом доходів місцевих бюджетів: їхня питома вага коливалася від 59,7% (2021 р.) до 70,9% (2022 р.). Зростання частки податкових надходжень у 2022 р. (до 70,9%) відбулося на тлі загального скорочення доходів та різкого падіння обсягу трансфертів. Це підкреслює їхню високу стійкість у кризовий період, ймовірно, завдяки стабільним надходженням від податку на доходи фізичних осіб. У 2023–2024 рр. їх частка податків у доходах дещо знизилася (до 66,6% та 65,2% відповідно), оскільки почали відновлюватися обсяги трансфертів.

Офіційні трансферти (субвенції, дотації) є другим за значимістю елементом, що відображає рівень залежності місцевого самоврядування від державного бюджету: їхня частка суттєво скоротилася з 34,9% у 2021 р. до 24,7% у 2022 р., що вказує на зміни у пріоритетах державного фінансування на початку війни. Протягом 2023–2024 рр. їхня частка поступово відновлювалася (до 28,0% у 2024 р.), але не досягла довоєнного рівня (34,9%).

Неподаткові надходження, що відображають доходи від місцевого майна, адміністративних послуг та штрафів, є важливим індикатором фінансового потенціалу територіальних громад. Їхня питома вага залишається відносно невеликою, але демонструє тенденцію до зростання після спаду у 2022 р. Частка цих доходів зростає з 4,7% у 2021 р. до 6,4% у 2024 р. Це збільшення, особливо в умовах війни, може свідчити про підвищення ефективності управління місцевими активами або зростання попиту на платні послуги.

Доходи від операцій з капіталом незначний вплив на загальну структуру доходів, разом складаючи менше 1% у всі аналізовані роки.

Отже, тенденції динаміки доходів місцевих бюджетів характеризуються відносною стабільністю основних джерел та водночас вказують на необхідність диверсифікації доходів і зміцнення фінансової автономії громад для ефективного виконання їхніх повноважень у післявоєнний період

Список використаних джерел:

1. Бюджет для громадян: Місцеві бюджети. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=9&year=2025&budgetType=LOCAL>